

Durmuşy dynnymjyklar / hekaýalar toplumy – Osmak

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Satiriki hekaýalar

написано kitapcy | 25 января, 2025

Durmuşy dynnymjyklar / hekaýalar toplumy – Osmak DURMUŞY
DYNNYMJYKLAR

(hekaýalar toplumy)

Durmuş dürli-dümen dynnymjyklardan dos-doly.

Ýazmak pişesi bilen çynlakaý keselleseňem, gözüň-gulagyň-göwnüň giň açyk, mydama şoň ýaly zatlaň sepili bolýaň.

Görýäň, eşidýäň, okaýaň, syzýaň, aňýaň, aňtaýaň, çaklaýaň, seljeryäň... – garaz, sen-ä bir gyzyklylygyň awçysy, durmuşam täsinden-täsin oljalar sonarlap ýören, geň-enaýy awlag – aw ýaragyňam – syýagalamyň (beýle gep owadanlaman aýtsaňam: “kompuň”), çolpyňa ilmek nesibesine ýazylan hemme awyňam – ile ruhy hörek.

Şowly bolsun, şowsuz bolsun, ömrüň her pursadynda dowam edip duran, şo üznüksiz-tükeniksiz “awçylygyňdan” özüňe nesip edýänem, diňe şol awdan özgelere “bişirip beren tagamyň ysy”, ýagny “berekellasy”.

*Onam, “mürähediňden” “dadyp-iýip, töwir edenler” gysganmasa...
...Onsoňam, bir, “bişirýärkäň” “duzuny-burçuny” ölçermek üçin “dadyp görýäň” diýäýmeseň...*

Giriňe gapan käbir lukmaň bolsa, “palaw” (roman) diýdi, “dograma” (powest) diýdi, “lüle-kebab” (çynlakaý hekaýa) diýdi, “teýliräk tagam taýýarlamaga-da” ýeterlik bolmaýar.

Günlerde bir günem, özüň üçin-de oslagsyz, şo dowamly “şikaryňda” säginýäň. Kemerine iltelen olja sebetçäňi dörjeläp görýäň welin, onuň içinde şoň ýaly “teýli tagama” ýaramsyz, birgiden maýda-çüýde “ganymatjyklaň” üýşüp gidendigini aňşyrýaň.

Nämetmeli, olary?

“It-guşuň paýydyr-da” diýip, bir bagyň düýbüne silkip goýbermäg-ä-hä, nebsiň agyrýa. Her niçigem bolsa olary eşrepi

ýaly edip – toý-ýasda, işde-ýolda, köpüň arasynda ýa-da
ýalňyzlykda... – azap edip topladyň ýördüň.

Derdiňe-de ýaranok.

“Aw torbada ýatybersin-le. Nä, ot-suw isleýämi? Ahyry bir gün
derkaryňa derman edersiň-dä...” diýseňem, biliňe (ýagny, beýniňe
:-)) artykmaç ýük.

Onsoň öz ýanyňdan ölçerip-dökýäň-de, şol uşaklyklaň eýlesine-
beýlesine gulaş-kakyş edäge-de, olary özboluşly dynnymjyklar
hökmünde, ýene-de okyjyň öňüne hemişe ýazylgy duran “ruhy
owkat desterhanyna” goýuşdyrybermegi müwessa bilýäň.

Dagy, nä?

Ojagaz bölek-büçeklikleri “awlaňda-da” şolar üçin awladyň.

Özüň-ä, ne derkaryňa?!

Şo sebäpdenem, goý, kime niýetlenen bolsa, şoňa-da nesip
etsin.

Çünki, “çeper edebiýat” diýlip atlandyrylýan, bu “naz-
nygmatly, bereketli saçakda”, ýokarda agzalan “agyr naharlar”
bilen birlikde, ýeňiljek “işdäaçarlaňňam”, “ýagsyzja”
berhizlik “hödür-keremleňňem” öz orny barmyka diýýän...

OSMAK

Segseninjileň başy.

Uniwersiteti tamamlady.

Harby gullugam içinde.

Mugallym edip alyp galdylar.

“Ökdemiş”.

Muny özi diýenok, okadanlar aýdýa.

Birki ýyl geçip-geçmänkä-de, aspirantura ugradarman boldular.

Deňiz kenaryndaky, gursagy derýaly, bürki ýüzýyllap paýtagt bolan, alys şähere.
Ýaşlygyň gowy zady – nirä bolsa-da süňňüň ýeňil, “çüw atym”, göterilmek asan.
Resminamalaryny jemledi-de, ýollanan ýerine rowana boldy.
Bir çemodan goşy.
Beýleki çemodanda-da üç-dört sany gawun bilen, türkmen şerap.
Nämemiş, güneşli şu taýdaky zatlar, güneşsiz o taýdakylaň öler aşymyş.
Bardy.
Ýüz tutdy.
Ýolbaşçylyk etmeli alym, işde däl eken.
Öýüniň salgysyny alyp, gitdi.
Äpet kent.
Ilaty muň ýurdunyňkydan kän bolmasa az däl.
Ýöne onda-da, haýsy şahyr aýdypdyr-a: “Asmanda toýnuk guran uz guşlar, soraşa-soraşa Kábäni tapar” diýip?!

Ýa hiçisem aýtmandyrmy?
Eger aýtmadyk bolsalar-a, ýaman ýalňyşypdyrlar.
Aýtmaly eken.
Çünki, ýagşy söz ekeni.
Birinjiden-ä rast.
Ikinjidenem aýdaňda gowy eşidilýä.
Garaz, bu-da uly şäherde gözleý-gözleý halypasy boljak kişiň öýüni tapdy.
Işigiň jaňyny basdy.
Birsellemden gapyň aňyrsyndan garry adamlar aglaba köpüsine mahsus “şypbyldy” eşidildi.
Işik açyldy.
Gepleşdiler.
Habary alyndy.
Birneme begenilmänem durmady.
Gawunlara-da, akly-gyzylyly meý çüýşelere-de.
Her näme diýilse-de, güneşli ülke, güneşli bolýa, güneşsizem güneşsiz.
Her haýsynyň sahawaty başga.
Gaýyrmakçy bolýan işiniň hal-ahwalyny ymyklyja çintgemejek üçin, saçak başyna çagyrdylar.
Belaň körügem şonda başlady.
Alymyň öz-ä, hemme hakyky alymlara kybapdaşlykda, köpi geçip, azynyňam çäryek-çümmügi galyberen, gaş-kirpik-saç çalaran,

salyhatydyr sypaýylygy çogup çykyp duran, hasalyja babajyk.
Ýöne oň: “Pylanýana Pylandrowna” diýip edepli agraslyk bilen
ýüzlenýän hatyny, bulaň özleriniň tüýs: “kyrkbäşde melek –
mürepbe hörek” diýýäni – ýaşyndan ýaş görnümäge mazalyja yhlas
siňdirýäni mese-mälim.

Orunly-orna geçilensoň, alym-a, hiç zada baş galdyrman, oňa
goparmakçy bolýan ylmy işi hakda süýt soragyny berip ugrady.
Temasy näme, haýsy ylmy şifrde ýazjak, oň bu ugurdan gaýran
ylmy makalalaň, nutuklaň ýa-da başga bir zatjyklaň barmy, bar
bolsa olaň mazmuny ne...

Bu-da öňden taýýarlykly – geljekki halypasynyň her bir
sowalyna mümkin boldugyndan doly, dürs jogap beren bolup otyr.
Hezillik.

Imi-salalyk.

Ýöne...

Hezilligem hezillik, imi-salalygam imi-salalyk-la welin, esasy
“tomaşa”, goja alymyň “mürepbe hatynam”, boş oturgyja geçenden
soň başlandy.

Inebir negözel bolup, sülmüräp, sallanjyrap, ärine
ýaplanybraga-da süýkenip, oňa bolsa tiňkesini dikip, ünsli
diňleýänsiräp otyrды.

Birdenem...

Oňa ýeserlik bilen gözünü gypýar-da goýberýär...

Bü-de, elbetde şu güne çen zen ysyndan namyrat – boý oglan-a
däl. Eýýäm haçan öýlenip, şondan soňky iküç ýylyň içinde iki
sany tos-togalak topbujiygy, öz ýaşaýan güneşli ülkesine
getirmäge-de yetişen.

Ýöne, şonda-da...

Birhili-dä.

Türkmençilikde ýaman birhili görülyän, ýok zat-da. Ine,
şeydip, äri gapdalyndaka keseki erkege gaş kakyşdy oýnan bolup
oturmak.

Bolýa, ýanlarynda ýanyndaky ýokka şeytse – onda edil beýlebir
ilden çykgynç zadam dälse dä:dir-le weli...

Pahyrjyk.

Nä, dagam özünden dört ýarym esse dagy uly, ebtí agan garra
örküni baglap, özem tüýs “mürepbelän” döwründe, hiç kes
datman, ýüzi “kesmekläp” ýörse, nädeň öýdýäň?!

Muňam ýagdaýyna düşünmeli.

Üstesine-de ine, gözüňe söweýin, her egninde bir pälwan
oturybermeli, daýawdan gelen, goç ýigit, öňünde awuny atmaga

hüzirlenmiş ýolbars kibi güberilip otursa – assyryndan assyryn göz gypman, näz etmän, lak atman çyda-da çydap bilseň...

Ana, ýene-de gypdy.

Kellesinde şu pikirler köwsarlaýan dalaşgäri duýdansyz der basdy.

Hernä, dady Alladan (ýogsa, ol okan döwürleri ateistlik okuwyny ýamanam gowy, diňe başlige-de okapdy welin, onda-da adam pahyr gaty aljyrasa, ilki bilen Allasy ýadyna düşýä-dä), “mürepbe hatynyň” ýanyoldaşy, daş-töwereginde gopýan harasada düýbünden üns bermeýär. Öz sowal-jogabyna başbitin çümüpdür. Bü-de kisesinden gyraly ýaglyga barabarrak elýaglygyny çykaryp, öwran-öwran alyn derini sylsa-da, garaz sepini bildirmezlige çalşyp dert-azar.

“Bäh! Muňka düşnükli. Bendäň çagasynyň nirede gören zady! Oslagsyz ýerden özlemiz ýaly Göroglykamat nemäni görüp, güpür-tapyr melul bolup galaýandyr weli...Indi bi nämetmeli? Bi, özüň-ä şondan şuna ýurt söküp: “ylym etjek, kandidat boljak” diýip gaýdyp, bu ýanda-da beýdip, öz halypaň nemesi bilen beýle hala düşüp ýörjek bolsaň, ýamanammyr gelşiksiz bolar-ow!...Ýa bolmazmy? Bäh! Birhili şüne dözenogam-aý!”.

Ol şu oýlary şemala seçilýän akbaş deýin aňynda tozgaladyp oturyşyna, henizem özüne çişerililmegini bes etmän, aram-aram gözünü gypyp goýberýän “mürepbe hatyny” gabak astyndan ogrynça synlady.

“Özem-ä, neme ýaly...hiç neneň dä...

Garaz, “taýak gelýänçä ýumruk” diýilýän-ä dä ýaly...oňa görä, nemeräk...

Ýa: “hiç kes bilmezem-le” diýäge-de, “äý, bir başa bir ölüm-le” diýilýändäki deý, goluny salgap goýberse, ýagdaýa dogry geläýermikä?

Bäh!

Dogrudanam-aý.

Bi görgülijige dözmezçiligem üstesine.

Ýaman gynanýa-da, şu görgüliň ine şeydip, özüni birinji görende eräp-akyp, janyna erk edip bilmän, göz-gülban göz-gaş oýnatmyş, osmakladyp, janserek-perişan ahwala düşüp oturyşyna...

Onnoňam-how, bi ötüki, nemede diýilýä däm-aý: “Tebisiräp ýatan teşne topragy bir nobat suwarmagammyr ýagşy iş” diýilmeýämi?

Ýa şo aýdylany bumatka dahylsyzmyka?

Onnoňam bu inçe meseläň beýleki tarapam bar.

Eger bü-ýä osmaga düşünmedik kişi bolup ýörse, olam mundan

öler ýaly gaty görer. “Maňa: “hä-howwa” bermän, göwni ýetmedik bolýa, sypaty guramyş!” diýip, içinden çykarmanjyk gezer. Soňam heleý haýýarlygy bilen günlerde bir gün, ahmalyna salarda, bü halypany gepden doýrar. Onnoň nätüýslek bor öýdýän?

“Praşsaý dissertasýa” bor-da.

Bi garry eşitmişine görä, öz ugrundan gaty edermen garrymyş. Eger-de şo seni it alan sanaja dönderäýdigi, onsoň, ýeriň ol ujuna gidip, ikinji gezek Hammurapiň kanunlary bilen bilelikde Manuny hem Arthaşastrany goşa-goşadan düzüp, tikip, daşyna-da gön deregine öz hamyňdan eýläp, tutup getirseňem, ylmy adyň öwezine, belañ sapy bilen mereziň märeýegini alarsyň.

Şunam unutmaly däl.

Gaýta, tersine, osmagy kabul etseň-de, etmeseň-de, hökman göz öňünde tutmaly.

Esasy zat, ho ürc edilip görülen kinodaky ýaly: “maksat jandan ileri” diýilmeýämi?

Aňyrdan bärlikgän gönderenlerinde-de: “Öl, ýit, yöne, kandidat bolman yzyňa pormyňam görkezäýme!” diýip, zynharlaý-zynharlaý ugratdylar-a...

Ýeri bolýa, “Kör düýäňi köprüden ötürýänçäň, doňza: “daýy” diý-de, lolyňam eşegini suwa ýakyp, puluny al” diýilýär.

Bar, ine şumat oňa: “osmagyňa düşündim” diýip “ýaňzydaýyn” diýsin.

Nädip ýaňzytmaly?

Ýa, oň özi muny ugratmak bahanasy bilen daş işige çykanda, hemme zady aý dogan ýaly edip beräýjekmikä?

Äý, şeýledir-laý.

Heleý halky muň ýaly zada erkek eşekden has çulum bolýamyş-a. Ho, o günki okan “Müň bir gijesindemidi”, bir döwüň, agzy gulply sandykda saklap, sandygam gerşinden aýyrman göterip ýören perisi, haýsydyr bir zadyň kül-külüne düşen aýbygadymyň nädiberyändigini subut edişi...”

...Garaz, garry alym, sorag-idegini tamamlaýança, muň gara başyndan müň gaýgy ötdi.

Ahyry, garry, söhbetdeşligi bes edendigini inçelik bilen syzdyrdy. Ol sagbollaşyp, dälize çykdy.

Bosagadan daşyna ätlemekçi bolanda-da, goja alym ony azajyk saklady:

-Siz bagyşlaň,-diýip ol, parahatlyk bilen dillendi:-biraz meň ýanyoldaşyma geňirgendiňiz öýdýän. Ol golaýda ýüzüni

sowuklatdy. Şondan bärem keşbiniň ýokarky böleginiň damarlary, birdenkä öz-özünden dartylp gidýär-de, gabaklary biygtyýar ýumlup-açylaýýar. Aýyp-syn etmäweriň...

Ol içinden hyýaly şapbady bilen maňlaýyna şapylatdy.

“Haý, senemmir! Öz-özünden göwnühoş, güwlempaç, jalataý zaňňaryň biri diýsäni-i-i!”.

Ol dulugynyň lap-lap gyzýandygyny gizlemekden ötri, hymy-symy edişdirip, gojadyr aýaly bilen tizräk hoşlaşdy-da, basgançakdan dazlap aşaklygyna gaýtdy.

Girelgeden birneme çigrekli howa çykyp barýarka-da müýnli pikir etdi:

“Häziriň özünde gidip, şäherara jaň sargamaly. Öýdäki bilen jaňlaşyp, bolmanda sesinden bir ganmaly. Ýogsa, on günläp, otluda özi ýalylyk bilen kupedeşlikde, “şakydyk-şakydyk”, halys şorlap, turşusy depesine çykyp gidipdirmi nämemi?!”...
Satiriki hekaýalar